

مقاله پژوهشی

فرایینی شاخص‌های شهر یادگیرنده در نواحی شهر یزد محمدحسین سرائی^۱، شهاب‌الدین حج‌فروش^{۲*}

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه یزد، یزد، ایران

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه یزد، یزد، ایران

(دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۱۱، پذیرش: ۱۳۹۹/۰۵/۱۳)

چکیده

رشد فناوری اطلاعات، نفوذ مشتری‌گرایی، مطرح‌شدن دانش یادگیری از عوامل مؤثر در ایجاد مفهوم شهر یادگیرنده هستند. این تحقیق با هدف فرایینی شاخص‌های شهر یادگیرنده (دانشی، اجتماعی- حقوقی و اقتصادی) در سطح نواحی شهر یزد انجام شده است. تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی- توسعه‌ای، از نظر ماهیت و روش توصیفی- تحلیلی و از بعد گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و اسنادی از نوع پیمایشی است. در این تحقیق از آزمون کلموگروف- اسمیرنف، آزمون T تک نمونه‌ای، همبستگی اسپیرمن و فریدمن بهره گرفته شده است. نتایج آزمون کلموگروف- اسمیرنف، نشان داد که توزیع داده‌ها نرمال است. همچنین نتایج آزمون T تک نمونه‌ای، نشان می‌دهد که میانگین شاخص‌ها در نواحی شهر یزد کمتر از مقدار مقایسه شده (۳) است و مقدار T منفی است. این بدین معنی است که وضعیت شاخص‌های مورد بررسی از نظر خبرگان و کارشناسان در نواحی شهر یزد نامطلوب است. در همبستگی اسپیرمن رابطه متغیر تحصیلات با شاخص دانشی و اقتصادی معنی‌دار و مثبت و رابطه متغیر تحصیلات و شاخص اجتماعی- حقوقی معنی‌دار و منفی است. در آزمون فریدمن، ناحیه ۷ بیشترین میانگین را در شاخص دانشی و اقتصادی دارد و ناحیه ۶ کمترین میانگین را در شاخص دانشی و اجتماعی- حقوقی دارد. همچنین ناحیه ۲ بیشترین میانگین در شاخص اجتماعی- حقوقی و ناحیه ۵ کمترین میانگین را در شاخص اقتصادی دارند. این اولویت‌یابی نشان‌دهنده این واقعیت است که در برنامه‌هایی که قرار است برای بالا بردن شاخص‌های شهر یادگیرنده در شهر یزد انجام بگیرد، اولویت با نواحی ۵ و ۶ است. در انتهای مقاله، با توجه به اهمیت دانش واژه یادگیرندگی در شهر راهکارهایی جهت سوق محدودۀ مورد مطالعه به سمت شهر یادگیرنده ارائه شده است.

واژگان کلیدی: سازمان یادگیرنده، شاخص شهری، شهر یادگیرنده، شهر یزد.

۱- مقدمه

یادگیری و فرایند یادگیری (کنش‌های متقابل میان یادگیرنده و محیط اجتماعی) یکی از مباحثی برای توسعه و تعالی جوامع شهری امروزی است. به‌طور مداوم تنش‌ها و مهارت‌ها تغییر کرده و رشد می‌کنند و این نیازمند انتقال مداوم، باکیفیت و همگانی دانش است (مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۱۳۹۶: ۵).

شهرها موتور اصلی رشد اقتصادی در جهان مدرن و یادگیری یکی از سوخت‌های مهم این رشد است. امروزه به دلیل رقابت جهانی و توسعه تکنولوژی، شهرها برای دستیابی به توسعه پایدار شهری نیازمند شهروندان دانشی و خلاق هستند تا به جوامع دانایی محور تبدیل شوند. جنبش شهر یادگیرنده در همین راستا مطرح شده است. جنبش شهر یادگیرنده یک پدیده جدید نمایش در حال نمایش در شهرها، شهرک‌ها و مناطق جهان است و به شکلی بالقوه یکی از قوی‌ترین و مهم‌ترین جنبش‌های زمان آشفته ما است (سرور و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۴).

جهانی‌سازی و اقتصاددانشی، رشد فناوری اطلاعات، تحول در دنیای کسب‌وکار، نفوذ مشتری‌گرایی، مطرح شدن دانش و یادگیری به‌عنوان دارایی‌های عمده، نقش‌ها و انتظارات در حال تغییر کارکنان، تنوع و تحرک نیروی کار، تغییر و آشوب‌های سریع از جمله عواملی هستند که باعث ایجاد شهر یادگیرنده می‌شوند (امامی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵-۶) که این عوامل در جهان امروزی ضرورت و اهمیت توجه به بحث‌های شهر یادگیرنده از قبیل شاخص دانشی، اجتماعی-حقوقی و اقتصادی را بیشتر مطرح می‌کند. بنابراین اهداف ساختن شهرهای یادگیرنده، پاسخ به تغییرات سریع و انواع متفاوت چالش‌ها و عدم اطمینان‌های ناشی از جهانی‌شدن و اقتصاددانشی، است.

تبیین جایگاه هرکدام از عناصر اصلی شکل‌گیری شهر یادگیرنده در شهر یزد، مسئله‌ای است که می‌توان به‌دقت بررسی نمود. در این راستا هدف اصلی تحقیق حاضر، تحلیل وضعیت نواحی شهر یزد از لحاظ شاخص دانشی، اجتماعی-حقوقی و اقتصادی، شهر یادگیرنده و اولویت‌یابی آن و می‌کوشد تا با بررسی این شاخص‌های شهر یادگیرنده در نواحی شهر یزد در جهت ایجاد شهر یادگیرنده و تقویت نظام یادگیری مادام‌العمر برای شهروندان به‌منظور پیشبرد دانش پایدار با توجه به ظرفیت‌های موجود که به بهبود محیط شهری (چشم‌اندازها) کمک می‌کند، است. منطق این نوشتار تمرکز بر پایگاه یادگیرندگی دانشی، اجتماعی-حقوقی و اقتصادی، در شهر یزد است. طی دوره ۱۳۳۵-۱۳۹۵ جمعیت شهر یزد از ۶۳۵۰۲ نفر به ۶۵۶۷۴ نفر (درگاه ملی آمار) رسیده و تقریباً ۱۰ برابر شده است. با توجه به اینکه شهر یزد در گذشته با فقدان برنامه‌ریزی صحیح، عدم نگرش سیستمی، در نظر نگرفتن نیازها و احتیاجات عمومی، عدم مشارکت سازمان‌های مختلف با شهروندان و عدم رعایت ضوابط و معیارهای قابل قبول مواجه بوده و همچنین تحولات جمعیتی شهر یزد، نیازمند ایجاد زیرساخت‌های مناسب با مدیریت صحیح و رعایت کاربردی اصول برنامه‌ریزی شاخص‌های (دانشی، اجتماعی-حقوقی و اقتصادی) شهر یادگیرنده است. براین اساس، موضوع تحقیق حاضر، فرایندی شاخص‌های شهر یادگیرنده در نواحی شهر یزد است و سؤالات زیر برای پاسخگویی به مسئله تحقیق بیان می‌گردد:

سؤال اصلی تحقیق این است که وضعیت شاخص‌های شهر یادگیرنده در نواحی شهر یزد چگونه است؟

در این راستا سؤالات فرعی زیر مطرح است:

۱. وضعیت شاخص‌های دانشی در نواحی شهر یزد چگونه است؟
۲. وضعیت شاخص‌های اجتماعی-حقوقی در نواحی شهر یزد چگونه است؟
۳. وضعیت شاخص‌های اقتصادی در نواحی شهر یزد چگونه است؟

پیشینه تحقیق و مرور مطالعات داخلی و خارجی مرتبط با مقوله شاخص‌های شهر یادگیرنده نشان می‌دهد که بیشتر اهداف، یادگیری و شهرهای یادگیرنده را مورد توجه قرار داده‌اند، اما ارزیابی شاخص‌های شهر یادگیرنده در نواحی شهرهای مختلف، مورد بررسی قرار نگرفته است که این مسئله بر اهمیت تحقیق حاضر می‌افزاید. از زمره مطالعات انجام شده می‌توان گفت که در تحقیقات خارجی، همیلتون و جردن (۲۰۱۱) در تحقیقی با عنوان شهر یادگیرنده آورده است که شهرهای یادگیرنده در انگلستان به نتایج افزایش سرمایه‌گذاری، ایجاد شبکه شهرهای یادگیرنده، همکاری و مشارکت میان سازمان‌های مختلف، آموزش و پرورش، بازار کسب و کار، دولت محلی، بخش خصوصی، موسسه‌های خیریه و ... رسیده‌اند (Hamilton and Jordan, 2011: 193). جوسوایسین (۲۰۱۰) در تحقیقی با عنوان توسعه پایدار شهر یادگیرنده استدلال می‌کند که یک شهر یادگیرنده، سازه اجتماعی پیچیده‌ای است. توسعه آن به معنای توانمندسازی یادگیری در تمام سطوح شهر (ساکنان و خانواده‌های آن‌ها، سازمان‌ها و مدیریت شهری از طریق شبکه‌ها) است (Juceviciene, 2010: 419). لانگورث (۲۰۰۶) در تحقیقی با عنوان شهر یادگیری، یادگیری مناطق، یادگیری جوامع، یادگیری مادام‌العمر و دولت محلی به این نتیجه رسیده است که در شهرهای یادگیرنده استرالیا افزایش شناخت از یادگیری مادام‌العمر، بالاترین نرخ از سواد، مشارکت قوی میان تجارت و آموزش و پرورش، افزایش بودجه و منابع به منظور تسهیل‌گیری در یادگیری مادام‌العمر باید وجود داشته باشد (Longworth, 2006). کلی (۲۰۰۶) در تحقیقی با عنوان استراتژی یادگیری مادام‌العمر برای شهر ونکوور آورده است که تا سال ۲۰۰۵، بیش از ۵۰ شهرستان در انگلستان به شبکه شهر یادگیرنده ملحق شدند و بیشتر از ۲۵ شهر و شهرستان بخشی از شبکه آموزش جامع استرالیا شدند (Kelly, 2006: 1).

در تحقیقات داخلی نیز، سرور و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان بررسی رابطه بین عوامل مؤثر بر شکل‌گیری شهر یادگیرنده (مطالعه موردی: شهر بناب) به این نتیجه رسیدند که بین ویژگی‌های شهر یادگیرنده با مراکز آموزشی، سازمان‌های بزرگ و کوچک و شهرداری در شهر بناب ارتباط مستقیم و معنی‌داری وجود دارد (سرور و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۳). حسینی و قلی‌پور (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل شاخص‌های شهر یادگیرنده اسلامی و ارتباط آن با توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر رشت) به این نتیجه رسیدند که برنامه‌ریزی در جهت بهبود شاخص‌های شهر یادگیرنده اسلامی در رشت دستیابی به توسعه پایدار شهری و از آن طریق شهر دانایی محور رشت را میسرتر می‌کند (حسینی و قلی‌پور، ۱۳۹۴: ۱). منافی و اسمعیل‌پور (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان درآمدی بر مفهوم شهر یادگیرنده به این نتیجه رسیدند که برنامه‌های آموزشی و یادگیری شهروندان بایستی همسو با مأموریت شهر تدوین شود تا در نهایت هدف و مأموریت شهر تحقق یابد (منافی و اسمعیل‌پور، ۱۳۹۴: ۹). بیات و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای تحت عنوان شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد شهر یادگیرنده در منطقه ۶ شهرداری تهران به این نتیجه رسیدند که جایگاه منطقه ۶ شهرداری تهران بر مبنای ابعاد شهر یادگیرنده از نظر کارشناسان است (بیات و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۳۹).

با توجه به نتایج حاصل از پیشینه تحقیق که شاخص‌های توانمندسازی یادگیری در تمام سطوح شهر و همکاری و مشارکت میان سازمان‌های مختلف و ... بررسی شده است. این تحقیق با بهره‌گیری از این شاخص‌ها به ارزیابی شاخص دانشی، اجتماعی - حقوقی و اقتصادی پرداخته است.

۲- چارچوب نظری

یادگیری مادام‌العمر مترادف نوینی برای یادگیری و دستاورد رشد تصاعدی اطلاعات است (Brahmi, 2007: 46). مفاهیم یادگیری مادام‌العمر و شهروندی به مطالعات کومبس و همچنین لینگراد برمی‌گردد و پس از آن در گزارشات

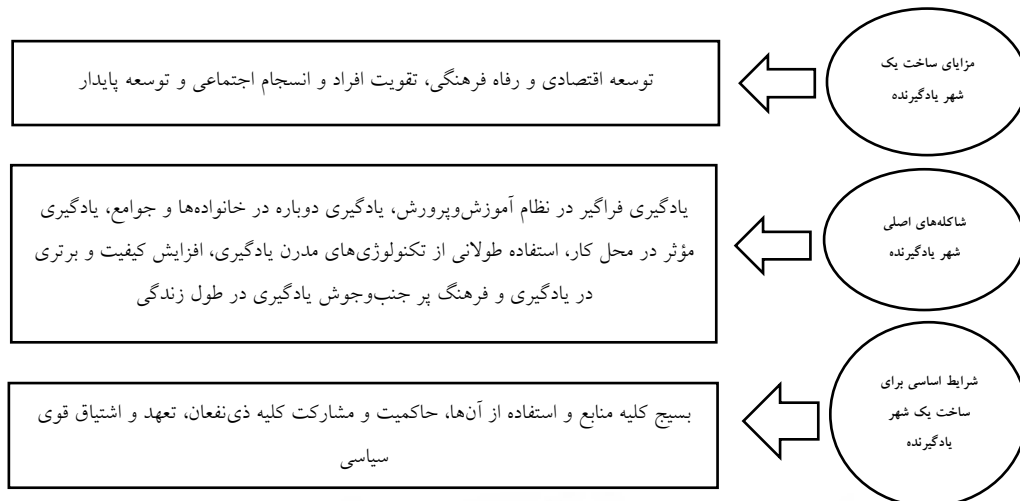
یونسکو در مورد یادگیری برای زیستن و یادگیری به‌عنوان گنج درون دنبال شده است (محمدی مهر و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۲). از نظر یونسکو یادگیری چهار رکن اساسی دارد: ۱- یادگیری برای دانستن ۲- یادگیری برای انجام دادن ۳- یادگیری برای زیستن ۴- یادگیری برای باهم زیستن، که نظام آموزش ما یادگیری برای دانستن را به وجود می‌آورد (حاجی آقالو، ۱۳۸۴: ۲۵).

شهر امروز در واقع ماحصل انباشت تجربیات و یادگیری از زندگی در شهر، الزامات و نیازهای آن در تمام طول تاریخ شهرنشینی خود بوده است (کرکه آبادی و علیپور، ۱۳۹۰). در جهان دانشی مدیران محلی و منطقه‌ای درک کرده‌اند، آینده موفق‌تر وابسته به توسعه سرمایه انسانی و اجتماعی‌شان است و موضوعاتی مانند شهر یادگیرنده مورد توجه مدیران و سیاست‌گذاران شهری قرار گرفته است (Gertler & Wolf, 2004: 50). بنابراین شهرها تنها مکان‌هایی برای زندگی و کار مردم نیستند، بلکه مکان فراغت، فرهنگ، کسب‌وکار و آموزش مردم هم هستند. یک شهر یادگیرنده دست‌اندرکاران مختلف یادگیری را متحد می‌سازد تا به نیازها و آرزوهای شهروندانش بپردازد. از طریق منابع محلی که آن‌ها کنار هم جمع می‌کنند، شهرهای یادگیرنده می‌توانند راه‌حل‌های محلی برای چالش‌های محلی پیدا کنند (Keams et al, 1999). یک شهر یادگیرنده شامل یک شهر یا روستاست که تلاش می‌کند تا بیاموزد که چگونه خود را با تغییرات شگفت‌انگیز جهان سازگار سازد (Candy, 2003). همچنین در شهر یادگیرنده یک دیدگاه مشترک توسط شهروندان شهر در خصوص اینکه شهر کجاست و در آینده به کجا می‌رود، وجود دارد (Shikshantar, 1999: 4). بنابراین چنانچه یک شهر یادگیرنده مورد توجه قرار گیرد به نتایج فوق‌العاده‌ای می‌توان دست پیدا کرد که برای یک شهر بسیار باارزش است و کمک بسیار مهمی برای اداره بهتر شهر می‌کند (پژواک شهر، ۱۳۹۱). با این تفاسیر مشخصات شهرها و مناطق یادگیرنده در عمل را می‌توان مشخص نمود (شکل ۱).

شکل ۱: مشخصات شهرها و مناطق یادگیرنده در عمل؛ منبع: مرکز اطلاعات علمی و تخصصی مدیریت شهری، ۱۳۹۱

در مجموع به‌طور رسمی توسط شهرداران و آموزش و پرورش شهرها و با تأیید مدیران شهرهای یادگیرنده و همچنین کارشناسان شرکت در کنفرانس بین‌المللی یادگیری شهرها، ویژگی‌های کلیدی برای شهرهای یادگیرنده بر اساس آرم سازمان یونسکو مطرح شد که در شکل شماره ۲ آمده است:

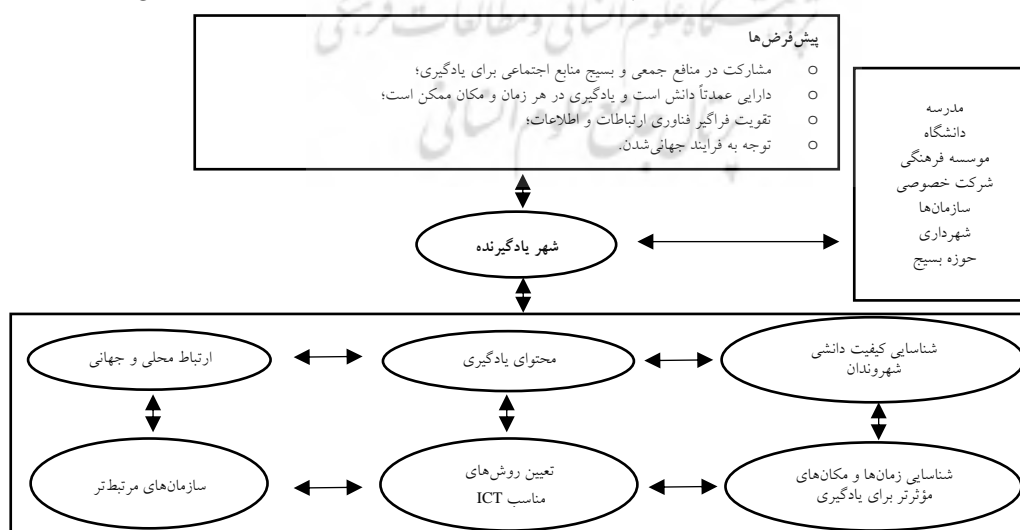

شکل ۲: چارچوب ویژگی‌های کلیدی از شهرهای یادگیرنده؛ منبع: www.learningcities2015.org

با توجه به مبانی نظری تحقیق و ویژگی‌های شهر یادگیرنده، به ارزیابی شاخص‌های مدنظر شهر یادگیرنده در راستای تحقق اولویت‌بندی این شاخص‌ها در نواحی شهر یزد، مدل مفهومی تحقیق بر اساس شکل شماره ۳ نمایش داده شده است.

در راستای بررسی سؤال تحقیق، این تحقیق در زمینه بررسی نواحی شهر یزد بر اساس شاخص‌های شهر یادگیرنده، انجام گردیده است. به این صورت که در ویژگی‌های شهر یادگیرنده با توجه به شاخص دانشی، اجتماعی - حقوقی و اقتصادی کنشگران یادگیری شهری مورد توجه قرار گرفته است که عبارت‌اند از:

مدیران شهری، اساتید دانشگاه‌ها، کارشناسان آموزش و پرورش، مدیران و کارشناسان سازمان‌های خصوصی.

شکل ۳: مدل مفهومی تحقیق؛ منبع: یافته‌های تحقیق

۳- روش تحقیق

در این تحقیق از روش کتابخانه‌ای، اسنادی از نوع پیمایشی برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی- توسعه‌ای است و از نظر ماهیت و روش توصیفی- تحلیلی است. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شده است. فرایند استخراج شاخص‌ها به روش تحلیل شکافتی انجام شده است. به دلیل تخصصی بودن موضوع، جامعه آماری شامل گروه‌هایی از خبرگان و کارشناسان که در سازمان‌های مرتبط با مفهوم شهر یادگیرنده یزد فعالیت دارند (شامل شهرداری‌ها، مدارس، دانشگاه‌ها، شرکت‌ها، حوزه‌های بسیج، سازمان‌ها و کتابخانه‌ها) است. حجم نمونه بر اساس روش نمونه‌گیری کوکران ۳۲۰ نفر برآورد شده است و در قالب پرسشنامه دوعده‌ای در ۸ ناحیه شهر یزد (با توجه به تعداد جمعیت هر ناحیه و متناسب با جمعیت آن) توزیع شد و در تحلیل مورد استناد قرار گرفت. روایی پرسشنامه با استفاده از نظر اساتید و متخصصین در این حوزه (جغرافیا؛ شهرسازی؛ اقتصاد؛ علوم اجتماعی؛ حقوق شهری و مدیریت شهری) اصلاح و تأیید گردید. میزان ضریب آلفای کرونباخ جهت تعیین سطح پایایی ابزار پرسشنامه ۰/۷۹ درصد است. به منظور تجزیه و تحلیل شاخص‌های گردآوری شده از نرم‌افزار SPSS استفاده گردیده است و از روش‌های آماری آزمون کلموگروف- اسمیرنف، آزمون T تک نمونه‌ای، همبستگی اسپیرمن و فریدمن بهره گرفته شده است. در نهایت می‌توان اذعان کرد که با توجه به نمونه‌گیری خوشه‌ای و متغیر زمان و مکان که قابل تغییرپذیری است تلاش حاضر تحقیق است.

۳-۱- متغیرها و شاخص‌ها

شاخص‌ها و متغیرهای موردنظر این تحقیق بر مبنای مجموعه مطالعات انجام شده و همچنین بر مبنای پیشینه موضوع و مبانی نظری و همچنین در راستای اهداف تحقیق به ۳ شاخص و ۲۶ متغیر تقسیم و استخراج شده است، که عبارت‌اند از: شاخص دانشی، اجتماعی- حقوقی و اقتصادی و در اینجا متغیرهایی برای سنجش این شاخص‌ها طراحی شده که در واقع متغیرهای ۲۶ گانه عواملی هستند که در فرایند بررسی سنجیده می‌شوند. این متغیرها (مستقل) هسته سؤال‌های فرعی قرار می‌گیرند که در نهایت مقادیر متعلقه تعیین‌کننده روند تحقیق تا دستیابی به هدف‌های تحقیق صورت گیرد. فرایند کار در جدول (۱) آمده است.

جدول ۱: متغیرها و شاخص‌های استفاده شده در تحقیق

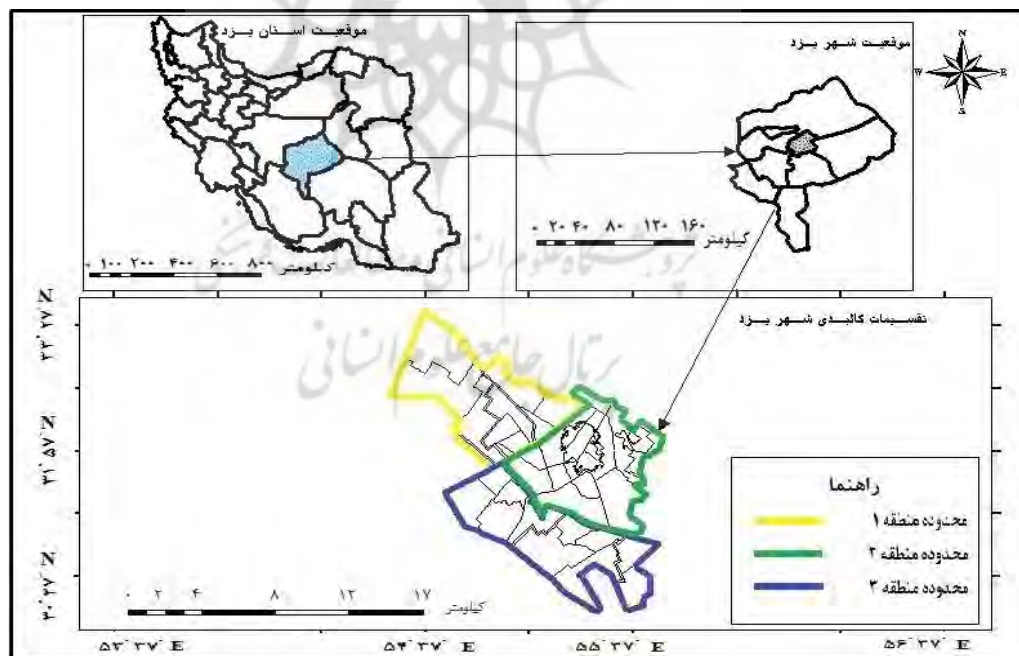
شاخص‌ها	متغیرها
دانشی	مأموریت و استراتژی شهر با فرایند ایده‌زایی و انسجام‌بخشی
	ایجاد صنعت دانش‌محور از طریق کاربرد روی ظرفیت محلی با استفاده از آموزش نوآوری و خلاقیت
	تأکید مدیران شهری بر روی یادگیری و تجربه‌اندوزی شهروندان
	درگیرکردن اجتماع در توسعه مدارس برای استراتژی‌های نوآور
	مبادله اطلاعات و دانش در بین کارکنان سازمان‌های شهر
	آگاهی از پتانسیل‌ها و فرصت‌های یادگیری در شهر
	تعهد به یادگیری فردی در فرهنگ‌سازمانی، سازمان‌های شهری
	استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در اداره شهر
	برنامه و استراتژی‌هایی برای استفاده بهینه از تکنولوژی اطلاعات توسط شهروندان در همه جنبه‌های موضوع یادگیری
	در نظر گرفتن سازمان‌ها در سیاست‌های کارمند گزینی از معیارهای یادگیری
تفکرات دموکراتیک و مشارکت شهروندان	ارتباط همه‌جانبه و مؤثر میان اجزای سازمانی و همچنین در ارتباط با سازمان‌های دیگر
	مشارکت در فعالیت‌های محلی و منطقه‌ای در بین مقامات شهری
	چارچوب همکاری در شهر توسط ذی‌نفعانی که استراتژی‌های یادگیری را پشتیبانی می‌کنند
	کارگروهی و تعاون در میان سازمان‌های شهری
	تفکرات دموکراتیک و مشارکت شهروندان

اجتماعی- حقوقی	برنامه‌های فعال یادگیری برای افزایش مشارکت در فعالیت‌های محلی و منطقه‌ای
	قانون‌گرایی در سازمان‌ها
	مسئولیت‌پذیری در سازمان‌ها
اقتصادی	به‌کارگیری سیستم پاداش، انگیزه‌های مالی یا موارد دیگر را برای تشویق یادگیری در سازمان‌ها
	برنامه استراتژیک برای کار با اجتماع محلی یا مقامات دولتی
	فعالیت‌های مشترک، مدارس با دانشگاه‌ها، شرکت‌ها، رسانه‌ها، مقامات محلی و مدارس دیگر
	درک اقتصادی در سازمان‌ها
	نیروی کارآفرینی در سازمان‌ها
	بهره‌وری اقتصادی (کالا و خدمات بیشتری بدون استفاده از منابع بیشتر، تولید کنند) در سازمان‌ها
	عدالت‌گرایی و کیفیت‌گرایی در سازمان‌ها
	انضباط مالی در سازمان‌ها

منبع: یافته‌های تحقیق، با اقتباس از سرور و همکاران، ۱۳۹۵؛ غیاثوند و عبدالشاه، ۱۳۹۴؛ عباسی و همکاران، ۱۳۹۱؛ Judith et al., 2018؛ Dekoulou and Trivellas, 2015؛ Truong, 2016؛ Olivus et al., 2016؛ Ly et al., 2017

۳-۲- قلمرو جغرافیایی تحقیق

شهر یزد به‌عنوان مرکز ناحیه، از نظر دسترسی دارای موقعیت بسیار مناسبی است و با توجه به جمعیت قابل‌ملاحظه و تمرکز خدمات در آن، به‌عنوان یک کانون شهری مهم نقش و عملکرد ناحیه‌ای را می‌تواند به‌خوبی ایفا کند. تمرکز کارگاه‌های صنعتی، استقرار واحدهای آموزشی و دانشگاهی در سطوح مختلف و امکانات خدمات بهداشتی و درمانی که دارای کارکرد فرا منطقه‌ای و ملی می‌باشند، باعث تمرکز شدید جمعیت در محدوده شهر یزد شده است و نقش چند کارکردی به شهر یزد داده است (حج فروش، ۱۳۹۶: ۴۳) (شکل ۴). بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۹۵ جمعیت شهر یزد در مجموع ۶۵۶ هزار و ۴۷۴ نفر است که این تعداد در ۱۹۵ هزار و ۱۳۴ خانوار زندگی می‌کنند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

شکل ۴: موقعیت مکانی و تقسیمات کالبدی شهر یزد؛ منبع: یافته‌های تحقیق

۴- بحث اصلی

با توجه به اینکه مبنای تمام توسعه‌ها، سواد و دانش است و این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است در شهر یزد طی سالیان گذشته اقداماتی جهت سوادآموزی شهروندان قرار داده است که نتایج این اقدامات را می‌توان در شاخص‌های زیر مشاهده کرد (جدول ۲ و ۳).

جدول ۲: ظرفیت‌های علم و فناوری شهر یزد

شاخص‌ها	مقدار	جایگاه ملی
میزان قبولی در کنکور سراسری به نسبت شرکت‌کنندگان	۲۱ سال متوالی	اول
تعداد دانشجویان در هر هزار نفر جمعیت (نفر)	۸۵/۸	اول
نرخ باسوادی (درصد)	۸۷/۸	چهارم

منبع: گزارش عملکرد منطقه ویژه علم و فناوری یزد، ۱۳۹۵

جدول ۳: تعداد دانشجویان شهر یزد

شاخص‌ها	مقدار (نفر)
دانشجویان کاردانی	۱۹۷۴۶
دانشجویان کارشناسی	۴۷۹۶۰
دانشجویان کارشناسی ارشد	۲۲۸۱۰
دانشجویان دکتری حرفه‌ای	۲۱۹۹
دانشجویان دکتری تخصصی	۱۳۶۱

منبع: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۵

در این تحقیق در وهله اول به بررسی یافته‌های توصیفی و در وهله دوم به بررسی یافته‌های استنباطی پرداخته شده است که نتایج آن به شرح ذیل است:

۴-۱- یافته‌های توصیفی

در جامعه مورد مطالعه، ۴۰/۷ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال، ۵۱/۹ درصد در گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال، ۳/۷ درصد در گروه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال و ۳/۷ درصد در گروه سنی بیش از ۵۰ سال قرار دارند. از مجموع ۳۲۰ نفر پاسخگو، ۸۵/۷ درصد مرد و ۱۴/۳ درصد زن و ۷۴/۳ درصد متأهل و ۲۵/۷ درصد مجرد بوده‌اند. از این تعداد، ۴۴/۴ درصد از پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی، ۵۱/۹ درصد دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و ۳/۷ درصد دارای تحصیلات دکتری بوده‌اند. این اطلاعات نشان‌دهنده آن است که پاسخ‌دهندگان پرسشنامه تحقیق کنونی از سطح تحصیلات نسبتاً بالایی برخوردار هستند.

۴-۲- یافته‌های استنباطی

در این تحقیق به منظور ارزیابی شاخص‌های شهر یادگیرنده در نواحی شهر یزد، چهار مرحله اساسی به کار گرفته شده است:

مرحله اول: در این تحقیق برای تعیین همگونی اطلاعات تجربی به دست آمده از پرسشنامه با توزیع‌های آماری منتخب از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. در این آزمون اگر مقدار معناداری کمتر از ۰/۰۵ باشد باید از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده کرد و داده‌ها نرمال نیست. با تکیه بر نتایج به دست آمده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف در جدول (۴) نرمال بودن داده‌های این تحقیق را تأیید می‌کند.

جدول ۴: نتایج آزمون کلموگروف- اسمیرنوف از شاخص‌های شهر یادگیرنده شهر یزد

شاخص‌ها	ناحیه	نوع توزیع داده‌ها	کلموگروف- اسمیرنوف	معناداری
دانشی	۱	نرمال	۰/۴۴۸	۰/۹۹۳
	۲	نرمال	۰/۵۷۳	۰/۸۲۶
	۳	نرمال	۰/۵۱۳	۰/۶۲۱
	۴	نرمال	۰/۴۶۳	۰/۸۶۱
	۵	نرمال	۰/۵۴۲	۰/۸۴۹
	۶	نرمال	۰/۵۰۲	۰/۶۸۹
	۷	نرمال	۰/۴۰۳	۰/۷۵۶
	۸	نرمال	۰/۵۰۲	۰/۷۷۲
اجتماعی- حقوقی	۱	نرمال	۰/۳۶۰	۰/۹۵۱
	۲	نرمال	۰/۵۲۰	۰/۸۲۴
	۳	نرمال	۰/۶۰۵	۰/۸۲۵
	۴	نرمال	۰/۵۶۴	۰/۷۲۱
	۵	نرمال	۰/۶۰۹	۰/۷۴۹
	۶	نرمال	۰/۶۸۱	۰/۷۶۳
	۷	نرمال	۰/۳۹۱	۰/۹۸۳
	۸	نرمال	۰/۶۳۹	۰/۶۸۷
اقتصادی	۱	نرمال	۰/۳۷۷	۰/۹۹۱
	۲	نرمال	۰/۵۶۸	۰/۸۵۹
	۳	نرمال	۰/۵۹۱	۰/۷۹۶
	۴	نرمال	۰/۵۰۱	۰/۹۰۳
	۵	نرمال	۰/۵۴۳	۰/۸۸۶
	۶	نرمال	۰/۶۵۳	۰/۶۴۸
	۷	نرمال	۰/۳۶۱	۰/۹۲۴
	۸	نرمال	۰/۷۴۱	۰/۷۹۸

منبع: یافته‌های تحقیق

مرحله دوم: با توجه به اینکه توزیع داده‌ها در آزمون کلموگروف- اسمیرنوف نرمال بوده است و معناداری بین آن‌ها وجود نداشت از آزمون پارامتری، T تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای برای شاخص‌های تحقیق، همان‌طور که در جدول (۵) مشاهده می‌شود وضعیت شاخص‌های موردبررسی در نواحی شهر یزد از نظر خبرگان و کارشناسان نسبتاً نامطلوب، ارزیابی شده است به این صورت که در شاخص دانشی نواحی شهر یزد کمترین میانگین مربوط به ناحیه ۶ و بیشترین میانگین مربوط به ناحیه ۷ است (مقدار T منفی). در شاخص اجتماعی- حقوقی کمترین میانگین مربوط به ناحیه ۶ و بیشترین میانگین مربوط به ناحیه ۲ است (مقدار T منفی) و در شاخص اقتصادی کمترین میانگین مربوط به ناحیه ۵ و بیشترین میانگین مربوط به ناحیه ۷ است (مقدار T منفی). چنانکه نتایج آزمون T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد، فرآینبی میانگین هر سه شاخص در جامعه آماری از عدد ۳ کمتر است. سطح معناداری بالای ۰/۰۵ نشان می‌دهد که میانگین شاخص‌ها با عدد مقایسه شده ۳ تفاوت معنادار ندارد و مقدار منفی T نشان می‌دهد میانگین شاخص‌ها در جامعه آماری کمتر از عدد مقایسه شده بوده است.

جدول ۵: نتایج آزمون T تک نمونه‌ای از شاخص‌های شهر یادگیرنده در نواحی شهر یزد

شاخص‌ها	ناحیه	میانگین نمونه (۱ تا ۵)	انحراف معیار	مقدار مقایسه شده	مقدار T	معناداری
دانشی	۱	۲/۳۵	۰/۸۵۶	۳	-۱/۷۸۶	۰/۳۰۱
	۲	۲/۵۵	۱/۱۳۱	۳	-۱/۱۱۴	۰/۴۵۲
	۳	۲/۶۶	۰/۷۱۵	۳	-۰/۷۶۸	۰/۴۶۳
	۴	۲/۳۳	۱/۶۱۹	۳	-۱/۹۴۰	۰/۲۷۰
	۵	۲/۷۳	۰/۸۳۳	۳	-۰/۷۳۹	۰/۵۰۸
	۶	۱/۶۵	۱/۳۰۸	۳	-۲	۰/۱۰۵
	۷	۲/۹۰	۰/۷۰۷	۳	-۰/۲۰۰	۰/۶۳۵
	۸	۲/۵۰	۰/۸۹۰	۳	-۱/۶۵۰	۰/۳۲۴
اجتماعی - حقوقی	۱	۲/۱۸	۰/۷۰۷	۳	-۱/۷۵۰	۰/۱۲۵
	۲	۲/۷۵	۱/۲۹۹	۳	-۰/۴۹۴	۰/۶۸۷
	۳	۲/۵۰	۰/۸۹۳	۳	-۱/۰۷۶	۰/۴۳۸
	۴	۲/۲۷	۱/۰۱۸	۳	-۱/۴۵۳	۰/۲۸۴
	۵	۲/۴۹	۰/۹۰۰	۳	-۱/۱۸۳	۰/۴۰۹
	۶	۱/۷۴	۰/۶۰۶	۳	-۲/۷۲۴	۰/۱۱۷
	۷	۲/۷۱	۰/۴۴۲	۳	-۰/۶۲۵	۰/۶۳۰
	۸	۲/۴۶	۱	۳	-۱/۲۱۵	۰/۳۸۷
اقتصادی	۱	۲/۰۷	۰/۸۸۴	۳	-۲/۸۷۹	۰/۲۰۱
	۲	۲/۵۷	۱/۱۹۲	۳	-۰/۵۰۳	۰/۴۵۰
	۳	۲/۳۶	۰/۷۶۸	۳	-۱/۳۱۰	۰/۳۵۱
	۴	۲/۲۶	۰/۶۸۳	۳	-۲/۳۳۸	۰/۲۸۳
	۵	۱/۸۱	۰/۷۰۲	۳	-۳/۰۹۲	۰/۱۷۸
	۶	۲/۲۷	۰/۷۰۸	۳	-۲/۳۲۷	۰/۲۹۴
	۷	۲/۸۸	۰/۷۰۷	۳	-۰/۱۶۷	۰/۸۲۵
	۸	۲/۲۴	۰/۸۶۷	۳	-۲/۶۷۰	۰/۲۶۵

منبع: یافته‌های تحقیق

مرحله سوم: در این تحقیق با توجه به اینکه داده‌های ما از نوع مقیاس رتبه‌ای یا ترتیبی بوده است از تحلیل همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. با توجه به نتایج حاصل از تحلیل همبستگی اسپیرمن در جدول (۶)، متغیر مستقل (تحصیلات) با شاخص‌های شهر یادگیرنده شهر یزد مورد بررسی قرار گرفته است که نشان می‌دهد بین میزان تحصیلات و شاخص‌های شهر یادگیرنده شهر یزد رابطه معناداری وجود دارد. بدین صورت که در ارتباط بین تحصیلات و شاخص دانشی، ضریب همبستگی به دست آمده با مقدار ۰/۱۸۷ حاکی از رابطه مستقیم و مثبت بین دو متغیر است که این رابطه با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۱ معنادار است. بدین معنی که هرچه تحصیلات افراد بالاتر رفته، میزان میانگین شاخص دانشی افزایش یافته است (به شاخص دانشی شهر یزد نمره بیشتری داده شده است) و از دیگر سو هرچه پایین تر رفته میانگین شاخص دانشی کاهش یافته است (به شاخص دانشی شهر یزد نمره کمتری داده شده است). ضریب همبستگی بین تحصیلات و شاخص اجتماعی - حقوقی، با مقدار ۰/۱۱۷ - حاکی از رابطه معکوس و غیرمستقیم بین دو متغیر است (تغییر متغیرها همسو نیست) که این رابطه با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۰ معنادار است. بدین معنی که هرچه تحصیلات افراد بالاتر رفته، میزان میانگین شاخص اجتماعی - حقوقی کاهش یافته است (به شاخص اجتماعی - حقوقی شهر یزد نمره کمتری داده شده است) و از دیگر سو هرچه پایین تر رفته میانگین شاخص اجتماعی - حقوقی افزایش یافته است (به شاخص اجتماعی - حقوقی شهر یزد نمره بیشتری داده شده است). همچنین با توجه به ارتباط بین تحصیلات و شاخص اقتصادی، با ضریب همبستگی به دست آمده با مقدار ۰/۳۳۲ حاکی از رابطه مستقیم و مثبت بین دو متغیر است

که این رابطه با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۰ معنادار است. بدین معنی که هرچه تحصیلات افراد بالاتر رفته، میزان میانگین شاخص اقتصادی افزایش یافته است (به شاخص اقتصادی شهر یزد نمره بیشتری داده شده است) و از دیگر سو هرچه پایین‌تر رفته میانگین شاخص اقتصادی کاهش یافته است (به شاخص اقتصادی شهر یزد نمره کمتری داده شده است).

جدول ۶: نتایج همبستگی اسپیرمن بین متغیر مستقل (تحصیلات) با شاخص‌های شهر یادگیرنده شهر یزد

متغیر مستقل	شاخص	ضریب همبستگی اسپیرمن	سطح معنادار (دوطرفه)
تحصیلات	دانشی	۰/۱۸۷	۰/۰۰۱
	اجتماعی - حقوقی	-۰/۱۱۷	۰/۰۰۰
	اقتصادی	۰/۳۳۲	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

مرحله چهارم: با توجه به اینکه در این تحقیق هر گویه یا سؤال نیز به‌عنوان یک متغیر تلقی شده و در ادامه برای هر یک از این متغیرها، باید میانگین رتبه محاسبه شود؛ و باید با مقایسه میانگین رتبه‌ها در بین متغیرها، تفاوت این میانگین‌ها بررسی شود از آزمون فریدمن استفاده شد که در ادامه اولویت‌بندی نواحی شهر یزد با توجه به شاخص‌های شهر یادگیرنده، از آزمون فریدمن در جدول (۷) قابل مشاهده است:

جدول ۷: اولویت‌بندی نواحی شهر یزد با توجه به شاخص‌های شهر یادگیرنده در آزمون فریدمن

شاخص‌ها	ناحیه	رتبه میانگین	رتبه‌بندی
دانشی	۱	۳/۹۰	۶
	۲	۴/۷۲	۴
	۳	۵/۲۰	۳
	۴	۳/۴۰	۷
	۵	۵/۲۵	۲
	۶	۲/۲۸	۸
	۷	۶/۱۵	۱
	۸	۴/۱۰	۵
معناداری		۰/۰۰۱	
اجتماعی - حقوقی	۱	۳/۳۸	۷
	۲	۶/۱۹	۱
	۳	۵	۳
	۴	۴/۳۱	۶
	۵	۴/۷۵	۴
	۶	۲/۵	۸
	۷	۵/۵	۲
	۸	۴/۳۸	۵
معناداری		۰/۰۴۷	
اقتصادی	۱	۳/۳۸	۷
	۲	۶/۶۹	۲
	۳	۵/۲۵	۳
	۴	۳/۶۹	۵
	۵	۲/۳۱	۸
	۶	۴/۴۴	۴
	۷	۶/۷۱	۱
	۸	۳/۵۶	۶
معناداری		۰/۰۰۱	

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج نشان می‌دهد که نواحی شهر یزد با توجه به شاخص‌های شهر یادگیرنده، در شاخص دانشی سطح معنادار ۰/۰۰۱ قرار گرفت که سطح معناداری زیر ۰/۰۵ نشان می‌دهد که تفاوت شاخص دانشی در نواحی مختلف شهر یزد معنادار است بنابراین می‌توان آن‌ها را رتبه‌بندی کرد. ناحیه ۷ با رتبه میانگین ۶/۱۵ در رده اول و بیشترین اهمیت را گرفته است. در رده بعدی ناحیه ۵ با رتبه میانگین ۵/۲۵ قرار گرفت. در رده‌های بعدی ناحیه ۳ با رتبه میانگین ۵/۲۰، ناحیه ۲ با رتبه میانگین ۴/۷۲، ناحیه ۸ با رتبه میانگین ۴/۱۰، ناحیه ۱ با رتبه میانگین ۳/۹۰، ناحیه ۴ با رتبه میانگین ۳/۴۰ و ناحیه ۶ با میانگین ۲/۲۸ در رتبه‌های سوم تا هشتم قرار گرفته است.

در شاخص اجتماعی - حقوقی، سطح معنادار ۰/۰۴۷ قرار گرفت که سطح معناداری زیر ۰/۰۵ نشان می‌دهد که تفاوت شاخص اجتماعی - حقوقی، در نواحی مختلف شهر یزد معنادار است بنابراین می‌توان آن‌ها را رتبه‌بندی کرد. ناحیه ۲ با رتبه میانگین ۶/۱۹ در رده اول و بیشترین اهمیت را قرار گرفته است. در رده بعدی ناحیه ۷ با رتبه میانگین ۵/۵ قرار گرفت. در رده‌های بعدی ناحیه ۳ با رتبه میانگین ۵، ناحیه ۳ با رتبه میانگین ۴/۷۵، ناحیه ۸ با رتبه میانگین ۴/۳۸، ناحیه ۴ با رتبه میانگین ۴/۳۱، ناحیه ۱ با رتبه میانگین ۳/۳۸ و ناحیه ۶ با رتبه میانگین ۲/۵ در رتبه‌های سوم تا هشتم قرار گرفته است.

در شاخص اقتصادی، سطح معنادار ۰/۰۰۱ قرار گرفت که معناداری زیر ۰/۰۵ نشان می‌دهد که تفاوت شاخص اقتصادی در نواحی مختلف شهر یزد معنادار است بنابراین می‌توان آن‌ها را رتبه‌بندی کرد. ناحیه ۷ با رتبه میانگین ۶/۷۱ در رده اول و بیشترین اهمیت را قرار گرفته است. در رده بعدی ناحیه ۲ با رتبه میانگین ۶/۶۹ قرار گرفت. در رده‌های بعدی ناحیه ۳ با رتبه میانگین ۵/۲۵، ناحیه ۶ با رتبه میانگین ۴/۴۴، ناحیه ۴ با رتبه میانگین ۳/۶۹، ناحیه ۸ با رتبه میانگین ۳/۵۶، ناحیه ۱ با رتبه میانگین ۳/۳۸ و ناحیه ۵ با میانگین ۲/۳۱ در رتبه‌های سوم تا هشتم قرار گرفته است.

بنابراین با توجه به نتایج می‌توان تحلیل کرد که ناحیه ۲ و ۷ شهر یزد با توجه به وجود شهرک دانشگاهی، مراکز علمی و کاربردی، دانشگاه‌ها، مؤسسات خصوصی و دولتی، کوی اساتید و ... از شاخص یادگیرندگی بالایی برخوردار هستند و ناحیه ۵ و ۶ شهر یزد با توجه به قرارگیری بافت تاریخی و قسمت اعظمی از بافت فرسوده از شاخص یادگیرندگی پایینی برخوردار هستند.

بر همین اساس با ایجاد ویژگی‌های شهر یادگیرنده در نواحی شهر یزد (به‌خصوص در ناحیه ۵ و ۶ که از شاخص پایینی در یادگیرندگی قرار دارند) نتایج سودمندی برای این شهر در آینده در پی خواهد داشت که عبارت‌اند از: افزایش ارتباط بین یادگیری سازمان‌ها؛ افزایش موفقیت؛ افزایش همکاری؛ افزایش خود احترامی و ثبات اجتماعی؛ مطلع شدن شهروندان از حقوقشان؛ توسعه توانایی شهروندان برای مشارکت فکری و مسئولانه در زندگی سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛ پذیرش یادگیری به‌عنوان یک فعالیت مستمر در سراسر زندگی؛ افزایش توانایی‌ها؛ ارزش‌های شخصی، مشترک و کار تیمی؛ درک ماهیت محلی و جهانی یادگیری و مشارکت و توسعه سازمان‌های یادگیرنده.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

یادگیری مادام‌العمر نیازمند سرمایه‌گذاری در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و کالبدی است. شهرهای یادگیرنده مفاهیم پیچیده‌ای از نیازهای شهری را در خود گنجانده‌اند و می‌توان با ایجاد شهرهای یادگیرنده با تأکید بر یادگیری مادام‌العمر در بسیاری از زمینه‌ها (تسهیل یادگیری در محل کار، گسترش استفاده از فناوری‌های مدرن یادگیری، پرورش فرهنگ یادگیری در طول زندگی و ...) شهروندان یک شهر را تقویت نمود و شهرها را در مسیر پیشرفت در

زمینه تکنولوژی، شبکه‌ها و اشتغال قرارداد. بررسی کردن سیاست‌های دولت مثل سیاست برنامه سوم (۱۳۷۹-۱۳۸۴) تغییر نام از «وزارت فرهنگ و آموزش عالی» به «وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» و سیاست برنامه چهارم (۱۳۸۴-۱۳۸۹) گذار به اقتصاد دانش بیان (دانایی محور) جهت یادگیری اقشار مختلف، از اهمیت انسجام بخشیدن به امور اجرائی و سیاست‌گذاری نظام علمی کشور و بهبود هماهنگی و برنامه‌ریزی در توسعه فناوری برخوردار است. همچنین همکاری بخش خصوص و دولتی در این زمینه از اهمیت به‌کارگیری همه منابع جامعه، از جمله منابع انسانی برخوردار است. در این راستا نقش اساسی شهر و مدیران شهری از اهمیت توانمندسازی افراد و انسجام اجتماعی، کامیابی فرهنگی و اقتصادی و رسیدن به توسعه پایدار برخوردار است. بر این اساس، در این مقاله با توجه به شاخص‌های دانشی، اجتماعی- حقوقی و اقتصادی شهر یادگیرنده در نواحی شهر یزد نسبت به فرآیند (ارزیابی) این شاخص‌ها پرداخته شده است.

در ابتدا با توجه به جدول (۲) حاصل از آزمون کلموگروف- اسمیرنف، مشخص گردید که توزیع داده‌ها نرمال بوده است. در مرحله بعد با توجه به جدول (۳) چنانکه نتایج آزمون T تک نمونه‌ای نشان داده است وضعیت شاخص‌های موردبررسی از نظر خبرگان و کارشناسان در اکثر نواحی شهر یزد نامطلوب ارزیابی شده است این نظر به این معنی است که شاخص شهر یادگیرنده از جایگاه مناسبی برخوردار نیست و باید مدیران، مسئولان و سیاست‌گذاران شهر یزد نسبت به بالا بردن اهمیت این شاخص اقدامات لازم را انجام دهند. در ادامه تحلیل همبستگی اسپیرمن، ارتباط بین تحصیلات و شاخص دانشی، بدین معنی که هرچه تحصیلات افراد بالاتر رفته، میزان میانگین شاخص دانشی افزایش یافته است و بل عکس همچنین ارتباط بین تحصیلات و شاخص اجتماعی- حقوقی، به صورتی است که هر چه افراد تحصیلات افراد بالاتر رفته، میزان میانگین شاخص اجتماعی- حقوقی کاهش یافته است و بل عکس و ارتباط بین تحصیلات و شاخص اقتصادی، بدین معنی که هرچه تحصیلات افراد بالاتر رفته، میزان میانگین شاخص اقتصادی افزایش یافته است و بل عکس. در پایان برای اولویت‌بندی نواحی شهر یزد با توجه به شاخص‌های شهر یادگیرنده از آزمون فریدمن استفاده شده است نتایج حاصل از رتبه‌بندی‌ها نشان می‌دهد که نواحی هشت گانه شهر یزد هرکدام در شاخص‌های دانشی، اجتماعی- حقوقی و اقتصادی رتبه‌های مختلفی به دست آوردند. این امر نشان دهنده نابرابری و تفاوت چشمگیر شاخص‌ها در برخی از نواحی است. در نواحی ۲ و ۷ با توجه به کیفیت زندگی خوب و بافت اجتماعی متنوع که به لحاظ وجود قشر جوان و دانشجویان از تحرک و پویایی خاصی برخوردار بوده و همچنین جزء هسته‌های جدید شهر است، در رده اول و بیشترین اهمیت را قرار گرفته و در نواحی ۵ و ۶ با توجه به پایین بودن سطح زندگی و عدم وجود فرهنگ مناسب با شهرنشینی که باعث پایین آمدن سطح ادراک افراد شده و همچنین جزء هسته‌های اولیه و قدیمی شهر است، در رده هشتم و کمترین اهمیت را قرار گرفته است. بنابراین هر ناحیه شهری متناسب با نوع عملکرد خود ویژگی‌های خاص خود را دارا است. این اولویت‌یابی نشان‌دهنده این واقعیت است که در برنامه‌هایی که برای بالا بردن شاخص‌های شهر یادگیرنده در شهر یزد انجام می‌شود، اولویت با نواحی ۵ و ۶ است چون این نواحی از جایگاه پایین‌تری برخوردار است و باید در این نواحی اقدامات لازم انجام گیرد.

با توجه به اینکه تحقق هدف شهر یادگیرنده نیازمند مشارکت سازمان‌های مختلف شهر که در آموزش شهروندان نقش دارند و همچنین مشارکت کلیه شهروندان به صورت یکپارچه است. در این تحقیق نیز سازمان‌های شهرداری، دانشگاه، آموزش و پرورش و سازمان خصوصی متوسط و کوچک که در امر یادگیری و فرایند اجتماعی سازی شهروندان نقش دارند موردتوجه قرار گرفتند، برای تحقق هدف شهر یادگیرنده نیاز است، نقش و وظیفه هر یک از سازمان‌های مسئول در امر آموزش شهروندان در تحقق مأموریت شهر یادگیرنده تعریف شود. جهت استفاده بهینه از پتانسیل‌های انسانی

موجود در شهر باید امکان مشارکت و هم‌اندیشی گروهی در میان نهادها، سازمان‌ها و شهروندان فراهم گردد. در این تحقیق پیشنهاد می‌شود شورایی بانام شورای شهر یادگیرنده متشکل از تصمیم‌گیرندگان و مسئولین سازمان‌های دخیل در آموزش شهروندان تشکیل شود. با توجه به حضور مسئولین و نمایندگان بخش‌های مختلف آموزش شهروندان امکان تدوین برنامه یکپارچه یادگیری مادام‌العمر برای کلیه شهروندان در تمام طول زندگی‌شان فراهم می‌شود. در این شورا استراتژی و اهداف شهر یادگیرنده یزد تعریف گردد. با توجه به ظرفیت‌ها و امکانات هر یک از نواحی شهر یزد استراتژی و اهداف هر یک از نواحی جهت تحقق هدف شهر یادگیرنده یزد مشخص شود. از سویی دیگر با توجه به اینکه می‌توان هدف کلان تحقق شهر یادگیرنده را به‌صورت جزء در قالب پروژه‌هایی تعریف کرد. وظیفه هر یک از نواحی در قالب پروژه‌ای مشخص شود. همچنین یکی از اهداف شهر یادگیرنده حضور در رقابت جهانی و رشد اقتصادی در سطح محلی است، لذا تحقق شهر یادگیرنده نیازمند فراهم کردن امکان شناخت مزایای نسبی شهر و شناساندن این قابلیت‌ها و استفاده از آن‌ها در سطح منطقه‌ای و جهانی است. در این راستا برای سوق محدوده مورد مطالعه و مسئولان شهری به سمت شهرهای یادگیرنده راهکارها و پیشنهادهای دیگری در این زمینه ارائه می‌شود که به این شرح است:

برگزاری سمینارهای آموزش محور برای خانوارها باهدف شناسایی ارزش یادگیری دانش و ایجاد تعامل بین شهروندان؛ جمع‌آوری نیازهای آموزشی محلات شهر و برنامه‌ریزی برای برآورد آن؛ فراهم‌سازی زیرساخت‌های الکترونیک برای ایجاد شبکه شهر یادگیرنده؛ برگزاری کارگاه‌های یادگیری مادام‌العمر؛ تشویق مراکز مختلف شهری (دانشگاه‌ها، مدارس، کانون بازنشستگان، سالمندان و کودکان و ...) در جهت حرکت در مسیر یادگیری مادام‌العمر؛ همکاری‌های سازنده بین همه بخش‌های شهر برای بهینه‌سازی، اشتراک‌گذاری منابع و افزایش فرصت برای آموزش و یادگیری همه شهروندان؛ کشف نیازهای یادگیری هر شهروند برای رشد شخصی، توسعه شغلی و خانواده خوب بودن؛ تشویق جهت تقاضای یادگیری از طریق استراتژی‌های اطلاعات نوآورانه، رویدادهای تبلیغاتی و استفاده مؤثر از رسانه‌ها؛ حمایت از عرضه یادگیری با ارائه خدمات، راهنمایی، آموزش مدرن و امکان استفاده مؤثر از فناوری آموزش جدید؛ ایجاد انگیزه در میان همه شهروندان برای مشارکت از طریق استعدادها، مهارت‌ها و انرژی برای مراقبت از محیط‌زیست، سازمان اجتماعی، مدارس و مردمان دیگر؛ ایجاد ثروت از طریق توسعه کارآفرینی و کمک به سازمان‌های دولتی و بخش خصوصی برای تبدیل شدن به سازمان‌های یادگیرنده؛ ایجاد حس مشارکت بین شهروندان تا نسبت به یادگیری و آموزش همدیگر اقدام کنند.

References:

- Abbasi, E., Rafiei, L., & Farhadian, H. (2012). Investigating the extent to which the environmental and non-governmental organizations of Tehran have the characteristics of a learning organization, *Quarterly Journal of Public Management*, Vol. 4, No. 4, Faculty of Management, University of Tehran, pp. 53-72. (In Farsi).
- Bayat, S., Gholi, A., & Poor Ezzat, A. A. (2012). Identifying the effective factors in the formation of the learning city in District 6 of Tehran Municipality, *Urban Management Quarterly*, No. 31, Spring, pp. 139-156. (In Farsi).
- Brahma, F.A. (2007). Medical Students perceptions of Lifelong learning at Indiana University school of medicine, University of Indiana, pp. 1-117.
- Candy, P. (2003). Life Long learning: critical, desirable or just a good idea, Address to Adult Learning Australia's Adult learners, week.
- Dekoulou, P., & Trivellas, P. (2015). Measuring the Impact of Learning Organization on Job Satisfaction and Individual Performance in Greek Advertising Sector, *Journal: Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol. 175, pp. 367-375.

- Emami, F., Nezami, A., & Haji Rezaei, S. (2015). Exploring the Meaning and Nature of Learning Cities and Criteria for Measuring the Learning of Cities, International Conference on the Art of Engineering and Law, April, pp. 1-21. (In Farsi).
- Gertler, M.S., & A.Wolf, D. (2004). Local Social Knowledge Management: Community Actors, Institution and Multilevel Governance in Regional Foresight Exercises, Futures, Vol. 36, pp. 45-65.
- Ghiasvand, A., & Abdol Shah, F. (2015). Indicators of Economic Resilience, Trend Quarterly, Year 22, No. 71, autumn, pp. 79-106. (In Farsi).
- Hajforoush, Sh. (2017). Assessment of Learning City Index in the areas of Yazd city, Master Thesis in Geography and Urban Planning, Supervisor: Dr. Mohammad Hossein Saraei, Department of Geography, Yazd University. (In Farsi).
- Haji Aghalo, A. (2005). Learning and its supplements, abstracts of conference papers explaining the position of complementary and extracurricular activities in education, Tehran: Specialized Media Publications, pp. 1-584. (In Farsi).
- Hamilton, R., & Jordan, L. (2011). Learning cities: the United Kingdom experience, Regional Development and Social Cohesion, Jamtli, pp. 193-228.
- Hosseini, S. A., & Gholipour, Y. (2015). Analysis of Islamic Learning Characteristics and Its Relationship with Sustainable Urban Development (Case Study: Rasht City), National Conference on Iranian-Islamic Architecture and Urban Planning, May, pp. 1-15. (In Farsi).
- [http:// www.learningcities2015.org](http://www.learningcities2015.org)
- Institute of Higher Education Research and Planning. (2016). Ministry of Science, Research and Technology. (In Farsi).
- Juceviciene, P. (2010). Sustainable Development of the Learning City, European Journal of education, vol. 45, No. 3, pp. 419-436.
- Judith, J., Preece, J., & Valdes-Cotera, R. (2018). Entrepreneurial Learning City Regions: How to Grow a Digital Cluster in a City Region, Delivering on the UNESCO 2013, Beijing Declaration on Building Learning Cities, Vol. 10, pp. 379-393.
- Karkeh Abadi, Z., & Alipour, I. (2011). Cities of Knowledge: Approaches, Experiences and Perspectives, Azarakhsh Publications, Tehran. (In Farsi).
- Kearns, P., McDonald, R., Candy, P., Knight, S., & Papadopoulos, G. (1999). Lifelong Learning, VET in the Learning Age: The challenge of Lifelong Learning for All, Volumes 1, 2 and 3, NCVER. South Australia. Anta.
- Kelly, Ch. (2006). Lifelong Learning Strategy for the City of Vancouver, Vancouver Learning City Executive Committee, pp. 1-3.
- Longworth, N. (2006). Learning Cities, Learning Regions, Learning Communities, Lifelong Learning and Local Government, Routledge.
- Ly, K.C., Chen, Z., Wang, S., & Jiang, Y. (2017). The Basel III net stable funding ratio adjustment speed and systemic risk, Journal: Research in International Business and Finance, Vol. 39, Part A, pp. 169-182.
- Mohammadi Mehr, M., Maleki, H., Abbaspour, A., & Khoshdel, A. (2011). The Role of Higher Education in Lifelong Learning, Strategic and Education Quarterly, Vol. 4, No. 2, Summer, pp. 91-94. (In Farsi).
- Manafi, S., & Ismailpour, N. (2015). An Introduction to the Concept of the Learning City, The First National Conference on Islamic Architecture, Urban Heritage and Sustainable Development, Bahman, Tehran, pp. 1-10. (In Farsi).
- Olivos, P., Santos, A., Martin, S., Canas, M., Gomez-Lazaro, E., & Maya, Y. (2016). The relationship between learning styles and motivation to transfer of learning in a vocational training programme, Journal: Suma Psicológica, Vol. 23, No. 1, pp. 25-32.

- Pajhvak Shahr. (2012). Successful design of an urban public space, Ahvaz Municipality Internal Journal, No. 12. (In Farsi).
- Performance report. (2016). Yazd Science and Technology Special Zone, July 20. (In Farsi).
- Sarvar, R., Akbari, M., & Taleshi Anbouhi, M. (2016). Investigating the Relationship between Factors Affecting the Formation of a Learning City (Case Study: Bonab City), Quarterly Journal of Geography and Environmental Studies, Fifth Year, No. 18, Summer, pp. 103-116. (In Farsi).
- Scientific and specialized information center of urban management. (2012). Tehran. (In Farsi).
- Shikshantar. (1999). The People's Institute for Rethinking Education and Development Udaipur as a Learning City, Draft for Comment of Friday, Udaipur, Rajasthan, pp. 1-9.
- Statistics Center of Iran. (2016). General Census of Influence and Housing, Yazd. (In Farsi).
- Tehran Center for Studies and Planning. (2017). Learning city, Daneshshahr, Shahrivar, No. 441, pp. 5-24. (In Farsi).
- Truong, H. (2016). Integrating learning styles and adaptive e-learning system: Current developments, problems and opportunities, Journal: Computers in Human Behavior, Vol. 55, Part B, pp. 1185-1193.

Original Research Article

Review of the indicators of a learning city: A case study of the areas in Yazd City

Mohammad Hossein Saraei¹, Shahabodin hajforoush^{2*}

1- Associate Professor of Geography and Urban Planning, Yazd University, Iran.

2- PhD Student Geography and Urban Planning, Yazd University, Iran.

Recieved: 2018 October 3

Accepted: 2020 August 3

Introduction

The learning process (i.e., interactions between the learner and the social environment) is a topic of research for the development and excellence of today's urban communities. Globalization and economics, the growth of information technology, the transformation of the business world, the influence of customer orientation, the introduction of knowledge and learning as major assets, the changing roles and expectations of employees, the diversification and mobility of the workforce, rapid change and turmoil are some of the factors that create learning cities. Tensions and skills are constantly changing and growing, but this requires a continuous, high-quality and universal transfer of knowledge. Explaining the position of each of the main elements in the conversion of the city of Yazd into a learning city is an issue that can be carefully studied. In this regard, the main purpose of this study is to analyze the situation of the areas in Yazd in terms of knowledge, social, legal and economic indicators, prioritize them, apply these indicators of a learning city to create a learning city and reinforce the learning system. Lifelong promotion of the sustainable knowledge of citizens given the existing capacities can help to improve the urban environment (landscapes).

Methodology

In this research, the library method and survey of documents were used to collect the data. The research is applied-developmental in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of nature and method. Cluster sampling method was used, and the extraction of the indicators was done by the fission analysis method. Due to the specialization of the subject, the statistical population included groups of experts working in organizations related to the concept of the learning city of Yazd (including municipalities, schools, universities, companies, mobilization areas, organizations and libraries). A sample size of 320 people was taken based on Cochran sampling method, and a two-dimensional questionnaire was distributed in eight areas of Yazd according to the population of each area. The validity of the questionnaire was modified and confirmed using the opinions of professors and experts in this field (geography, urban planning, economics, social sciences, urban law and urban management). Cronbach's alpha coefficient served to

determine the level of the reliability of the questionnaire; it was 0/79%. In order to analyze the collected indices, the SPSS software was used and the statistical methods of Kolmogorov-Smirnov test, one-sample t-test, and Spearman and Friedman correlation were used.

Results and discussion

The results of the Kolmogorov-Smirnov test showed that the data distribution was normal. Also, the results of one-sample t-test show that the mean of the indicators in the areas of Yazd was less than the compared value (3), and the value of T was negative. This means that the status of the studied indicators was unfavorable for the experts in the areas of Yazd. According to the Spearman correlation, the relationship between the education variable and the knowledge and economic indices was significant and positive, and the relationship between the education variable and the social-legal index was significant and negative. In the Friedman test, area 7 had the highest average index of knowledge and economy, and area 6 had the lowest average of the knowledge and social-legal index. Also, area 2 had the highest average index of the social-legal status, and area 5 proved to be economically the lowest.

Conclusion

As the results of the rankings showed, each of the eight districts of Yazd City has a different rank in terms of knowledge, social-legal and economic situations. This indicates inequality and significant differences of indicators in some areas. Areas 2 and 7, due to the good quality of life and a diverse social context, which creates a certain mobility and dynamism in terms of the existence of young people and students, considered as the new nuclei of the city, are of the highest importance. Areas 5 and 6, due to the low standards of living and the lack of proper culture and urbanization, which lowers the level of perception of people in those early and old nuclei of the city, are in the eighth rank and the least important. Therefore, each urban area has its own characteristics according to its type of operation. This prioritization shows that, in the programs that are implemented to raise the indicators of a learning city in the area of Yazd, the priority belongs to areas 5 and 6. Indeed, these areas have a low status, and necessary measures should be taken to improve it.

Keywords: Learning organization, City index, Learning city, Yazd City